

Hoogwaterbeschermingsprogramma-2 14^e Voortgangsrapportage

Verslagperiode 1 januari 2018 – 30 juni 2018

Hoogwaterbeschermingsprogramma-2

14^e Voortgangsrapportage

Verslagperiode 1 januari 2018 – 30 juni 2018

Documentnr	RWS-2018-32403
Datum	20 september 2018
Status	Definitief
Versie	1.0

Versie 0.1	Concept is op 28-08-2018 besproken met het DT Programmabureau en op 13-09-2018 besproken in het PBO

Versie 0.2	Concept is op 19-09-2018 besproken in het Directeurenoverleg

Versie 0.3	Eindconcept is op 19-09-2018 besproken in de Stuurgroep

Versie 1.0	Definitief door de Minister te verzenden aan de Tweede Kamer

Inhoud

1	Inleiding 4
1.1	Kerngegevens van het HWBP-2 4
1.2	Samenvatting hoofdpunten verslagperiode 5
1.3	Leeswijzer 6
2	Ontwikkelingen in en rond het programma 8
2.1	Algemene ontwikkelingen 8
2.2	Innovatie 8
2.3	Kwaliteit en auditing 8
2.4	Correspondentie met het parlement 8
2.5	Media 8
3	De scope van het programma 8
3.1	Programmascope Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.2	Projectscopes 9
4	Voortgang en planning 11
4.1	Voortgang van het programma 11
4.2	Planningssystematiek 14
4.3	Voortgang mijlpalen 17
5	Risicomanagement 16
5.1	Risicobeheersing 11
5.2	Risico's met gevolgen in tijd 14
5.3	Risico's met gevolgen in geld 20
5.4	Algemeen beeld op programmaniveau 21
6	Financiën 22
6.1	Programmabudget 22
6.2	Programmaraming 23
6.3	Kasreeks 24
6.4	Apparaatskosten Rijkswaterstaat 25
6.5	Cumulatieve verplichtingen en uitgaven 25
Bijlage werkwijze subsidieverlening door het rijk	

1 Inleiding

1.1 Kerngegevens van het HWBP-2

Om Nederland duurzaam te beschermen tegen overstromingen vanuit de grote rivieren, meren en de Noordzee, toetsen de beheerders van de primaire waterkeringen regelmatig of deze primaire waterkeringen voldoen aan de vigerende veiligheidsnormen. In 2001 is deze toets voor het eerst uitgevoerd, in 2006 voor de tweede keer. Op basis van deze toetsen is een deel van de primaire waterkeringen afgekeurd. Verder bleek uit een toets in 2003 door Rijkswaterstaat en de waterschappen dat de zeeweringen langs de Noordzeekust op een aantal locaties op een termijn van 20 jaar niet meer aan de geldende veiligheidsnorm zouden voldoen. Deze locaties zijn aangemerkt als de 'Zwakke Schakels'. Op negen van deze locaties ligt tevens een opgave tot verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, de zogenaamde 'Prioritaire Zwakke Schakels Kust'.

De maatregelen die de beheerders moeten treffen om de in 2001 en 2006 afgekeurde keringen weer aan de vigerende veiligheidsnormen te laten voldoen, zijn op het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2) geplaatst. Voorwaarde hiervoor is dat de waterkeringen zijn afgekeurd vanwege wijzigingen in de gestelde veiligheidsnorm, de hydraulische randvoorwaarden of de toetsvoorschriften. Maatregelen zoals regulier of achterstallig onderhoud vallen hier dus niet onder. Voorwaarde is ook dat verbetering van de veiligheidssituatie niet plaatsvindt vanuit een ander programma. Maatregelen die voortkomen uit de derde toetsing van 2011 vallen niet binnen de scope van het HWBP-2, deze worden meegenomen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). In totaal worden in het HWBP-2 87 projecten gerealiseerd, waarvan 362,4 km dijken en 18 kunstwerken.

Op basis van de Waterwet komen de afgekeurde dijken en kunstwerken in aanmerking voor rijkssubsidie. Hiervoor toetst het rijk de maatregelen met oog op het robuust, sober en doelmatig op orde brengen van de waterveiligheid. De werkwijze die hierbij gehanteerd wordt, is beschreven in de bijlage. De beschikbare financiële middelen voor het HWBP-2 op de begroting van het Deltafonds worden gevoed door middelen van het rijk en bijdragen van de waterschappen op grond van de afspraken in het Bestuursakkoord Water.

Karakteristieken van het HWBP-2

Het HWBP-2 is op 22 maart 2011 door de Tweede Kamer aangewezen als 'Groot Project'. Door middel van de basisrapportage is de Tweede Kamer geïnformeerd over het programma. De basisrapportage beschrijft ook de verantwoordelijkheden van de partijen die bij het programma betrokken zijn.

De minister van Infrastructuur en Waterstaat is verantwoordelijk voor het systeem van hoogwaterbescherming in Nederland. In het geval van het HWBP-2 is de minister verantwoordelijk voor het vaststellen van het programma, het beoordelen van de subsidieaanvragen van de beheerders op basis van de subsidiecriteria, het verstrekken van de subsidies en het rapporteren aan de Tweede Kamer.

De water- en hoogheemraadschappen (binnen het HWBP-2 veruit het grootste deel van de beheerders) kennen eigen democratisch gekozen besturen. Als waterkeringen in de periodieke toetsrondes worden afgekeurd, zijn zij verplicht maatregelen te treffen, waardoor de afgekeurde keringen weer aan de vigerende wettelijke normen voldoen. Voor deze maatregelen kan subsidie worden aangevraagd.

Binnen de kaders van de eigen verantwoordelijkheden geven Rijk en waterschappen als uitvoeringsalliantie invulling aan de opgave van HWBP-2. De minister is voor het HWBP-2 verantwoordelijk voor de subsidieverstrekking en de waterbeheerders zijn

verantwoordelijk voor de realisatie van de afzonderlijke projecten. Gezien deze verantwoordelijkheidsverdeling zijn de formele sturingsmogelijkheden van het Rijk in het HWBP-2 in vergelijking met andere grote projecten, zoals Ruimte voor de Rivier (RvR) of Maaswerken, beperkt.

1.2 Samenvatting hoofdpunten verslagperiode

Voortgang van het programma

Deze verslagperiode is er geen project opgeleverd. Per 30 juni 2018 voldoen 79 projecten aan de vigerende veiligheidsnorm. Eén project bevindt zich in de planstudiefase en zeven projecten in de realisatiefase. Het grootste deel van het programma loopt conform planning.

Cumulatief is tot en met 30 juni 2018 € 1.813 miljoen gerealiseerd. De stand van het HWBP-2 per 30 juni 2018 is samengevat in figuur 1.

Scope

De scope van het HWBP-2 bestaat uit 87 projecten, bestaande uit 18 kunstwerken en 362,4 kilometer te versterken waterkeringen.

Planning

In het afgelopen halfjaar zijn geen nieuwe mijlpalen bereikt.

In de verslagperiode is geen aanpassing doorgevoerd op een formeel contactmoment of met een verzoek tot wijziging (VtW) op planning.

Risico's

De risico's met de grootste impact in tijd en geld bevinden zich, net als in voorgaande verslagperiodes, bij de grote en vaak complexe projecten die nog in de voorbereidingsfase zitten. Bij het HWBP-2 zit slechts één project in de voorbereiding. De tervisielegging heeft reeds plaatsgevonden.

Voor wat betreft de financiële omvang van de risico's heeft in de verslagperiode een actualisatie plaatsgevonden van het risicoprofiel op programmaniveau. De totale financiële waarde van de risico's op programmaniveau is in de verslagperiode met € 6 miljoen toegenomen (van € 103 miljoen naar € 109 miljoen) als gevolg van enkele specifieke uitvoeringsrisico's. De totale financiële waarde van de risico's op programmaniveau en in de projecten is in de rapportageperiode met € 6 miljoen toegenomen. Deze risicoreservering bedraagt op 30 juni 2018 € 251 miljoen.

Financiën

In de verslagperiode bedraagt het beschikbare programmabudget voor het HWBP-2 € 2.638 miljoen. De programmamaming is per saldo met € 10 miljoen toegenomen en sluit per 30 juni 2018 op een bedrag van € 2.675 miljoen. Deze toename wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een verhoging van de programmarisico's.

De belangrijkste redenen voor het tekort op het programmabudget zijn de bijkomende omgevingseisen, Dijken op Veen en nieuwe normering. Tegelijkertijd blijft het tekort gedurende de realisatieperiode van het HWBP2 programma, met inbegrip van de lopende projecten, nog wel binnen de bandbreedte van de totale risicoreservering.

1.3

Leeswijzer

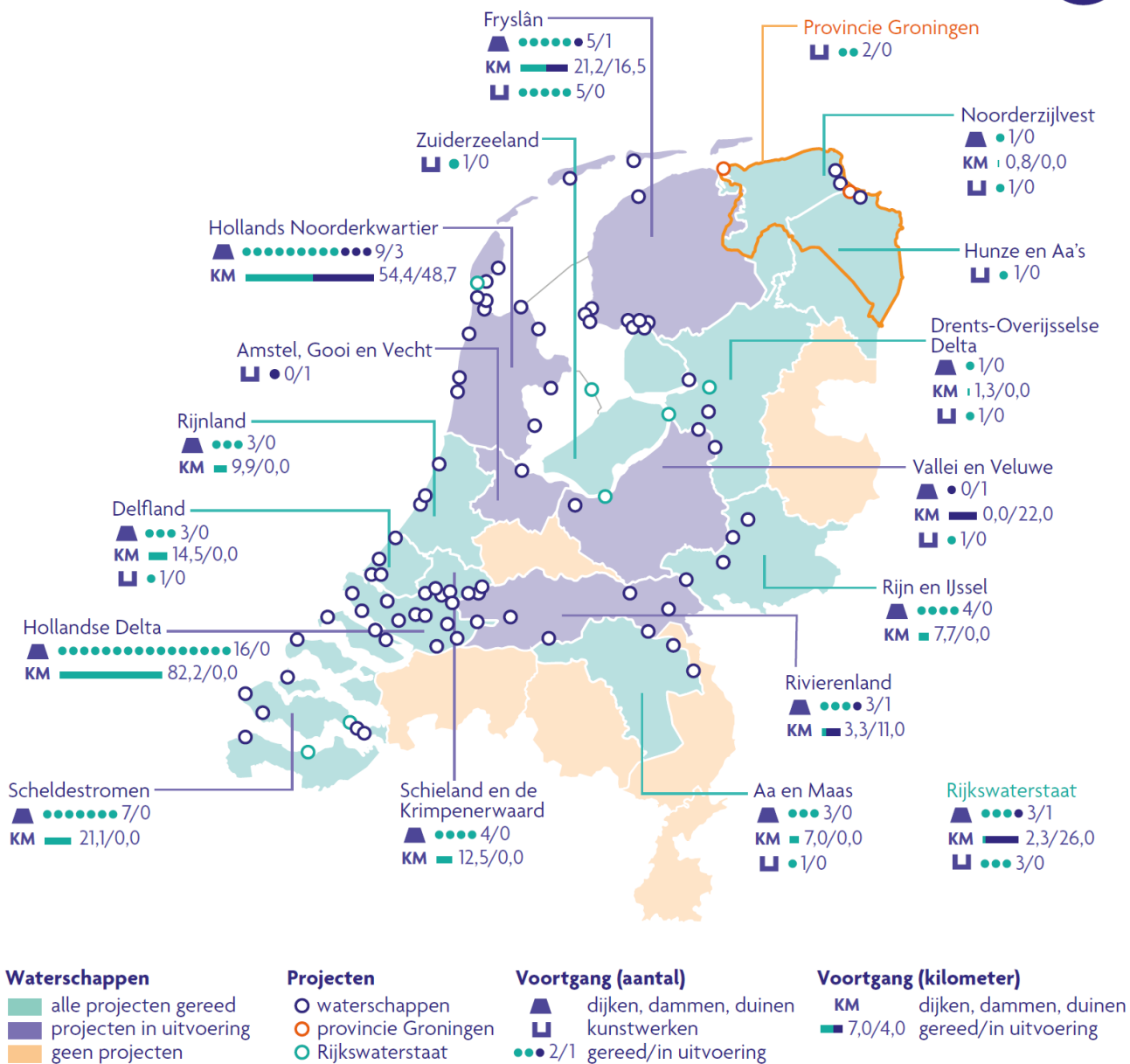
Hoofdstuk 2 bevat een toelichting op ontwikkelingen die zich in de rapportageperiode hebben voorgedaan in en rond het programma. In de daaropvolgende hoofdstukken komen de ontwikkelingen in de basisreferenties scope (3), planning (4), risico's (5) en financiën (6) van het HWBP-2 aan bod.

Hoogwaterbeschermingsprogramma 2

Stand van zaken per 30 juni 2018

Aantal projecten

87

Doelstelling

Versterken van 362 km dijken, dammen en duinen en van 18 kunstwerken, om de inwoners van Nederland een betere bescherming tegen hoogwater te bieden.

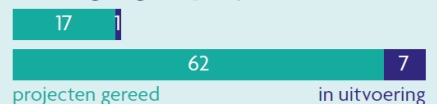
Budget €2,6 miljard

1,8	0,3	0,5
uitgegeven	verplichtingen	

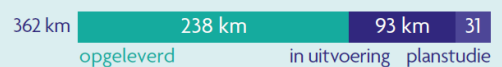
Uitvoeringsperiode

Voortgang 87 projecten

* Sluizen en gemalen

Figuur 1 Samenvatting stand van het HWBP-2, peildatum 30 juni 2018

2 Ontwikkelingen in en rond het programma

2.1 Algemene ontwikkelingen

In de verslagperiode hebben zich diverse ontwikkelingen voorgedaan die van invloed zijn op het programma. De relevante ontwikkelingen zijn hierna beschreven.

2.2 Innovatie

In verslagperiode zijn er geen specifieke ontwikkelingen op innovatie te melden.

2.3 Kwaliteit en auditing

In de verslagperiode heeft het HWBP een aantal processen geactualiseerd ter verbetering van de interne beheersing.

2.4 Correspondentie met het parlement

De voortgang van het HWBP-2 is op 27 november 2017 besproken in de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat. Verder heeft in de verslagperiode de volgende correspondentie met de Tweede Kamer plaatsgevonden over het HWBP-2.

Datum	Onderwerp
3 april 2018	Brief aanbidding dertiende voortgangsrapportage van het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma van de minister van Infrastructuur en Waterstaat (32 689 nr. 37).

2.5 Media

In verslagperiode is er veel bericht over de Westdijk (Vallei & Veluwe). Hier is de dijk versterkt met thermisch gereinigde grond, waar benzeen en nitraat in zijn aangetroffen. Regionale media schrijven over de ontwikkelingen, landelijk is er nog geen interesse. Daarnaast zijn media activiteiten verricht inzake het ter visie leggen van het projectplan water van het project Markermeerdijken.

Verder is het qua proactieve media rustig aan het HWBP-2 front, er waren geen mijlpalen die het voor media interessant maakten om er aandacht aan te besteden. In het derde kwartaal komen er een aantal opleveringen aan, zoals Ameland, KIS en de Ipensloter en Diemendammersluis, die we in de media terug zullen zien. Ook de start van de Prins Hendrik Zanddijk op Texel zal wellicht door media worden meegenomen. De scope van het programma

3 De scope van het programma

3.1 Programmascope

De programmascope van het HWBP-2 omvat 87 projecten. De beheerders voeren deze projecten uit om te bewerkstelligen dat afgekeurde dijkvakken en kunstwerken weer aan de vigerende veiligheidsnormen voldoen. De ligging van de projecten is op bijgaande kaart (figuur 2) weergegeven. Het betreft negen projecten uit de eerste toetsronde, negen 'Prioritaire Zwakke Schakels Kust' en 69 projecten uit de tweede toetsronde. De projecten worden onafhankelijk van elkaar gerealiseerd. In totaal worden 78 projecten door waterschappen en hoogheemraadschappen gerealiseerd, zeven door Rijkswaterstaat en twee door de provincie Groningen. De kaders die op deze ontwerpopgave van toepassing zijn, maken onderdeel uit van de scope. In totaal gaat het om 18 kunstwerken en 362,4 km dijken. In de huidige verslagperiode is de scope niet gewijzigd.

3.2 Projectscopes

Voor de beheerders bestaat per afgekeurde waterkering een veiligheidsopgave, dit is de projectscope. De beheerder werkt deze veiligheidsopgave uit in te treffen maatregelen.

In de verslagperiode hebben zich geen scopewijzigingen voorgedaan.

Hierna is de kaart met de actuele scope van het programma opgenomen. Ook de actuele fase van de projecten is hierin aangegeven.

Figuur 2 Actuele scope van het programma, peildatum 30 juni 2018

4 Voortgang en planning

4.1 Voortgang van het programma

In de verslagperiode zijn geen nieuwe mijlpalen bereikt. Voor het grootste deel loopt het HWBP-2 conform planning.

Per 30 juni 2018 bevindt zich één project in de planstudiefase en zeven projecten in de realisatiefase. In totaal voldoen 79 projecten aan de vigerende veiligheidsnorm. De mutaties in de projectfase ten opzichte van voorgaande rapportage zijn gegeven in tabel 1.

Tabel 1

Mutaties in projectfase ten opzichte van vorige VGR

	VGR-12 30-06-2017	VGR-13 31-12-2017	Mutaties verslagperio de	VGR-14 30-06-2018
Planstudiefase	1	1	0	1
Realisatiefase	11	7	0	7
Gerealiseerde maatregelen	63	67	0	67
Op basis van nader onderzoek is gebleken dat de kering voldoet	12	12	0	12
Totaal	87	87	0	87

In het HWBP-2 wordt in totaal 362,4 km dijken en 18 kunstwerken versterkt. Tabel 2 geeft het aantal lopende projecten in de planstudie- en realisatiefase per beheerder weer, met daarbij het aantal kilometers dijken en het aantal kunstwerken. In de verslagperiode zijn geen versterkingen afgerond. Een overzicht van de afgeronde projecten is opgenomen in tabel 3.

Tabel 2

Projecten in de planstudie- en realisatiefase

	Totaal aantal lopende projecten	Projecten aan dijken, dammen, duinen		Projecten aan kunstwerken
HH Hollands Noorderkwartier	3	3	48,7 km	-
RWS beheerders	1	1	26,0 km	-
Overige beheerders	4	3	48,5 km	1
Totaal	8	7	123,2 km	1

Beheerder	Code	Project	
HH Hollands Noorderkwartier	W1-001	Havendijk den Helder	
HH Hollands Noorderkwartier	W2-001	Balgzanddijk	
HH Hollands Noorderkwartier	W1-006	Wieringermeerdijk omgelegde Stonteldijk	
HH Hollands Noorderkwartier	W2-003	Markermeerdijk Hoorn - Enkhuizen	
HH Hollands Noorderkwartier	W2-024	Prins Hendrikpolder, steenbekleding	**
HH Hollands Noorderkwartier	W2-064	Bergen aan Zee	*
HH Hollands Noorderkwartier	W2-066	Egmond aan Zee	*
HH Hollands Noorderkwartier	W2-080	Koegraszeedijk	
HH Hollands Noorderkwartier	WZ-001	Zwakke schakels Noord-Holland	
WS Hollandse Delta	W1-003	Versterking Buitenhavendijk Middelharnis	
WS Hollandse Delta	W2-026	Dijkversterking Nieuwe Stadse Zeedijk	
WS Hollandse Delta	W2-028	Dijkversterking Oostmolendijk	
WS Hollandse Delta	WN-001	Dijkversterking Hellevoetsluis	
WS Hollandse Delta	WN-002	Dijkversterking Brielse Maasdijk	*
WS Hollandse Delta	WN-003a	Dijkversterking Spui Oost	***
WS Hollandse Delta	WN-003b	Zettingsvloeiing Spui	***
WS Hollandse Delta	WN-004	Dijkversterking Spui West	***
WS Hollandse Delta	WN-005	Dijkversterking Eiland van Dordrecht	***
WS Hollandse Delta	WN-008	Dijkversterking Hoeksche Waard Zuid	***
WS Hollandse Delta	WN-009	Dijkversterking Hoeksche Waard Noord	***
WS Hollandse Delta	WN-014a	Dijkversterking IJsselmonde Noord en Zuid	*
WS Hollandse Delta	WN-014b	Dijkversterking Hilledijk	*
WS Hollandse Delta	WN-025	Zettingsvloeiing Dordtsche Kil	
WS Hollandse Delta	WZ-006	Kust van Voorne	
WS Hollandse Delta	WZ-007	Flaauwe Werk	
WS Fryslân	W2-013	Havendammen en steenbekleding Stavoren	
WS Fryslân	W2-014	IJsselmeer kleibekleding en pipingmaatregelen	
WS Fryslân	W2-021	Havendam Lemmer	
WS Fryslân	W2-030	Waddenzeedijk, Friese kust	***
WS Fryslân	W2-045	Terschelling, Waddenzeekering	
WS Fryslân	WN-016	Johan Frisosluis Stavoren	
WS Fryslân	WN-019	Riensluis te Lemmer	
WS Fryslân	WN-020	Oude Zeesluis te Stavoren	*
WS Fryslân	WN-021	Inlaat Tacozijsluis	*

WS Fryslân	WN-022	Inlaat Teroelsterkolk	*
HH van Schieland en de Krimpenerwaard	W1-008	Nederlekdiijk	
HH van Schieland en de Krimpenerwaard	W1-009	Bergambacht-Ammerstol-Schoonhoven	***
HH van Schieland en de Krimpenerwaard	W2-002	Dijkversterking Krimpen	
HH van Schieland en de Krimpenerwaard	WN-017	Achterland Maeslantkering	*
WS Rivierenland	W1-010	Benedenstad Nijmegen	
WS Rivierenland	W2-042	Merwedediijk te Werkendam	
WS Rivierenland	W2-078	Diverse pipingmaatregelen	
WS Scheldestromen	W2-019	Onrustpolder Noord-Beveland	
WS Scheldestromen	W2-025	Kruiningenpolder	
WS Scheldestromen	W2-031	Zimmermanpolder Zuid-Beveland	
WS Scheldestromen	W2-082	Noorderstrand Schouwen	
WS Scheldestromen	WN-010	Westkapelle	
WS Scheldestromen	WN-011	Vlissingen	***
WS Scheldestromen	WZ-009	Zwakke Schakels Zeeuws Vlaanderen	
HH van Delfland	W2-079	Gemaal Westland	
HH van Delfland	WN-018	Achterland Maeslantkering	*
HH van Delfland	WZ-004	Scheveningen	***
HH van Delfland	WZ-005	Delflandse kust	
HH van Rijnland	W2-067	Kustversteking Katwijk	***
HH van Rijnland	W2-068	Zandvoort, boulevard	*
HH van Rijnland	WZ-003	Kustversterking Noordwijk	
WS Aa en Maas	WN-012	Keent en Keent - Grave	
WS Aa en Maas	WN-015	Kunstwerken Boxmeer - Grave	
WS Aa en Maas	WN-023	Heusden	*
WS Aa en Maas	WN-024	Boxmeer	
WS Noorderzijlvest	W2-018	Afvalwaterleidingen	
WS Noorderzijlvest	W2-069	Waddenzeediijk Nieuwstad	
WS Groot Salland	W2-058	IJsseldijk bij Windesheim	
WS Groot Salland	W2-088	Gemaal Westerveld bij Zwolle	
WS Rijn en IJssel	W2-074	Den Elterweg te Zutphen	
WS Rijn en IJssel	W2-075	IJsseldijk stadsgracht Doesburg	
WS Rijn en IJssel	W2-077	Twentekanaaldiijk	
WS Rijn en IJssel	W2-089	Pleijweg, Schaapdiijk, Broekdiijk te Arnhem	
WS Vallei en Veluwe	WN-013	Gemaal Antlia	
WS Hunze en Aa's	W1-004	Oude zeesluis Delfzijl	
WS Zuiderzeeland	W2-010	Kadoelersluis	
Provincie Groningen	W1-005	Schutsluis complex Delfzijl	

Provincie Groningen	W1-007	Keersluis Lauwersoog	
RWS Noord Holland	R2-029	Molwerk in de Mokbaai, Texel	
RWS IJsselmeergebied	R2-011	Roggebotsluis	
RWS IJsselmeergebied	R2-016	Nijkerkersluis	
RWS Zeeland	R2-022	Veerhaven Kruiningen	
RWS Zeeland	R2-034	Sluizencomplex Terneuzen	
RWS Oost Nederland	R2-062	Keersluis Meppelerdiep Zwartsluis	

Tabel 3

Afgeronde HWBP-2
projecten

Op basis van nader onderzoek is gebleken dat de kering voldoet aan de vigerende veiligheidsnorm, zonder dat maatregelen hoeven te worden getroffen.

** Het project voldoet aan de norm voor steenbekleding, maar wordt verder versterkt in W2-036

*** Het project is afgerond, maar financiële afwikkeling dient nog plaats te vinden.

4.2 Planningsystematiek

Om de voortgang van de projecten te kunnen monitoren, geven beheerders de belangrijkste mijlpalen in de projectplanningen aan. De onderliggende documenten bij deze en andere mijlpalen worden bij formele contactmomenten door het programmabureau HWBP-2 getoetst. Een mijlpaal wordt als behaald beschouwd na de schriftelijke bevestiging van een positief toetsresultaat.

In tabel 4 is met kleur (oranje, groen en rood) aangegeven of de vastgestelde datum van een mijlpaal bij een formeel contactmoment of met een VtW is gewijzigd. Via een VtW kan tussentijds de planning worden bijgesteld wanneer er een te groot verschil optreedt tussen de vastgestelde mijlpalen en de prognose. Dit instrument wordt ingezet wanneer er niet op korte termijn een contactmoment (zoals beschreven in de bijlage) is voorzien.

Bijgestelde mijlpalen zijn in paragraaf 4.3 toegelicht. De planning van projecten is sterk afhankelijk van specifieke projectomstandigheden en actuele ontwikkelingen in de projecten. Daarom geven de beheerders ieder kwartaal een prognose van mogelijke ontwikkelingen in de planningen van projecten. Deze ontwikkelingen zijn niet in de tabel weergegeven aangezien deze nog niet zijn geformaliseerd.

Tabel 4 geeft een overzicht van de planning met daarin aangegeven de mijlpalen die zijn voorzien binnen de lopende projecten. De tabel geeft een weergave van de formeel vastgestelde projectplanningen.

Tabel 4 Planning met mijlpalen van de lopende projecten

Code	Naam	Beheerder	Projectfase	Vigerende datum	
				start realisatie	éinde realisatie
W2-004	Markermeerdijk Hoorn - Edam - Amsterdam	HH Hollands Noorderkwartier	planstudie	2016 Q3	2021 Q2
W2-036	Waddenzeedijk Texel	HH Hollands Noorderkwartier	realisatie	✓	2020 Q3
R2-006	Houtribdijk	RWS Midden Nederland	realisatie	✓	2020 Q1
W2-085	Hoogwaterkering Den Oever	HH Hollands Noorderkwartier	realisatie	✓	2019 Q4
W2-049	Ameland, Waddenzeekering	WS Fryslân	realisatie	✓	2018 Q3
W2-055	Lekdijk - KIS	WS Rivierenland	realisatie	✓	2018 Q2
WN-006	Ipenslotersluis en Diemerdammersluis	HH Amstel, Gooi en Vecht	realisatie	✓	2017 Q4
W2-063	Eemdijken en Zuidelijke Randmeren	WS Vallei en Veluwe	realisatie	✓	2017 Q3

Voortgang mijlpalen:

✓

Mijlpaal is behaald

Mijlpaal is nog niet behaald

Mutaties vigerende planning:

Bij formeel contactmoment is een vroegere datum voor de mijlpaal vastgesteld

Bij formeel contactmoment is een latere datum voor de mijlpaal vastgesteld met oplevering uiterlijk in 2017

Bij formeel contactmoment is een latere datum voor de mijlpaal vastgesteld met verwachte oplevering ná 2017

Voortgang mijlpalen

Start realisatie

In deze verslagperiode zijn geen subsidiebeschikkingen afgegeven.

Einde realisatie

In de verslagperiode zijn er geen projecten door de aannemer afgerond:

De mijlpaal einde realisatie is voor de volgende projecten niet gerealiseerd in het eerste half jaar van 2018:

- WN-006 Ipenslotersluis en Diemerdammersluis

In de afgelopen verslagperiode zijn de werkzaamheden aan de Ipenslotersluis en Diemerdammersluis afgerond.

- W2-063 Eemdijken en Zuidelijke randmeren

Van de acht deeltrajecten zijn zeven deeltrajecten opgeleverd. Het niet opgeleverde deeltraject betreft Westdijk en Eemdijk Noord (WEN). Uit onderzoek naar, binnen dit traject toegepaste, thermisch gereinigde grond (TGG) blijkt dat er verontreinigingen uit het zand in de bodem terechtkomen. In de verslagperiode is er, naast de reeds aangetroffen verontreinigingen, ook nog benzeen (op twee plaatsen boven de interventiewaarden), GenX en PFOA aangetroffen. Dit heeft ertoe geleid dat het bestuur van WSVV op 4 juli heeft besloten om alle TGG te verwijderen. Naar aanleiding van dit besluit wordt nu nader onderzoek gedaan om voor de TGG een bestemming te vinden. Einde realisatie op dit deeltraject zal één tot twee jaar vertragen, afhankelijk van de snelheid waarmee een eindbestemming gevonden kan worden.

4.3

Ontwikkelingen in de planning van het HWBP-2

Hierna zijn de belangrijkste ontwikkelingen beschreven die zich in de verslagperiode hebben voorgedaan in de planning van de projecten.

Bijgestelde mijlpalen

Er zijn geen mijlpalen bijgesteld als gevolg van ontwikkelingen in de projecten in de afgelopen verslagperiode.

Ontwikkeling project Waddenzeedijk Friese Kust

Het project is eind 2016 afgerond. Begin 2017 is geconstateerd dat er sprake is van losliggende stenen, waardoor de beoogde 50 jaar levensduur niet wordt gehaald. Er heeft het afgelopen stormseizoen monitoring plaats gevonden om de ontwikkeling van de problematiek in beeld te brengen. Hieruit zijn nog geen definitieve resultaten bekend. De monitoring zal ook de komende periode worden doorgezet. Op dit moment wordt, in samenwerking met de Opdrachtnemer een mogelijke oplossingsrichting o.b.v. gemodificeerde elastocoast voor sectie 4 onderzocht. De uitkomsten van de eerste deelonderzoeken stemt gematigd positief. Bij een positief resultaat van de tweede serie deelonderzoeken is duidelijk of de aanleg van proefvakken zinvol is

Projecten die nog worden opgeleverd

Op dit moment wordt, naast project Ipenslotersluis en Diemerdammersluis en project Eemdijken en Zuidelijke randmeren, van nog zes projecten voorzien dat de werkzaamheden nog worden afgerond:

- R2-006 Houtribdijk

Project loopt conform planning. Einde realisatie is voorzien in het eerste kwartaal van 2020.

- W2-085 Hoogwaterkering Den Oever

Het project Den Oever loopt conform planning. In de afgelopen verslagperiode is goede voortgang gemaakt en einde realisatie is nog steeds voorzien in het vierde kwartaal van 2019.

- W2-049 Ameland, Waddenzeekering

In de afgelopen verslagperiode zijn de werkzaamheden conform planning uitgevoerd. Daarmee zijn de resterende duikers in Q2 gereed gekomen. De eindoplevering van het gehele project is voorzien in begin van het derde kwartaal van 2018

- W2-036 Waddenzeedijk Texel

De werkzaamheden voor het project Waddenzeedijk Texel lopen conform planning. Einde realisatie is daarmee nog steeds voorzien in het derde kwartaal van 2020. Het ontwerp projectplan Waterwet Zeedijk 't Horntje is in de verslagperiode vastgesteld. Tevens is voor de aanvullende werkzaamheden voor dit dijkvak opdracht gegeven aan de aannemer, waarmee het werk daadwerkelijk gestart is. In de verslagperiode zijn de voorbereidende werkzaamheden voor de start van de werkzaamheden bij de Prins Hendrik Zanddijk afgerond.

- W2-055 Lekdijk-KIS

Project is voor 95% afgerond. Volgens actuele planning is in november 2018 mijlpaal dijkveilig bereikt. Einde realisatie wordt voorzien in eind 2018 waarna het project financieel zal worden afgerond.

- W2-004 Markermeerdijk Hoorn - Edam - Amsterdam

In de afgelopen verslagperiode is invulling gegeven aan de beantwoording van de zienswijzen en de reactie van Commissie MER en de verwerking hiervan in het ontwerp projectplan Waterwet. Tevens heeft de Alliantie Markermeerdijken het ontwerp van de dijk waar mogelijk verder uitgewerkt en geoptimaliseerd, zodat direct na de vaststelling van het projectplan Waterwet door GS van de provincie Noord-Holland met de uitvoerende werkzaamheden kan worden gestart.

Voor het deel Durgerdam loopt het participatieproject nog volgens planning en is nog steeds de verwachting dat najaar 2019 het ontwerp projectplan voor Durgerdam kan worden vastgesteld.

De einddatum van Q4 2021 voor einde van de realisatie staat onder druk en bij de vaststelling van het plan zal zo nodig ook de referentie voor de einddatum worden aangepast. De actuele realisatieplanning laat echter zien dat de meeste dijksecties uiterlijk 2021 gereed zullen zijn mits het projectplan door GS in komend halfjaar wordt vastgesteld.

5 Risicomanagement

5.1 Risicobeheersing

Het programma werkt door risicobeheersing aan het tegengaan van financiële tegenvallers en aan het voorkomen van vertraging. Door intensieve afstemming en communicatie worden risico's gesignaleerd en kunnen adequate maatregelen worden getroffen om gevolgen van risico's te beperken. De basis voor de risicobeheersing voor het gehele programma ligt bij de projecten, door de beheerders zal het merendeel van de risico's gesignaleerd en beheerst worden. Het risicomanagement door het programmabureau HWBP-2 is hierop aanvullend en richt zich zowel op risicobeheersing door de beheerders als door het programmabureau HWBP-2. Het overzicht van de risico's wordt elk kwartaal geactualiseerd bij zowel de projecten als bij het programma. Nagegaan wordt of nieuwe risico's worden gezien, risico's zijn gewijzigd of aanvullende beheersmaatregelen nodig zijn. Het programmabureau HWBP-2 voert beheersmaatregelen uit, veelal in samenwerking met de beheerders, door onder andere (het faciliteren van) kennisdeling tussen de beheerders, het professionaliseren van de kennis bij de beheerders op specifieke onderwerpen en het bieden van specialistische kennis om de risico's beter te beheersen. Het merendeel van de projecten is beschikt en bevindt zich nu in de realisatiefase. In deze fase van het programma is er een steeds beter zicht op (uitvoerings)risico's en zijn in de projecten onderbouwde buffers opgenomen om risico's op te vangen. In de verslagperiode is ingezet op het vasthouden van de huidige effectieve werkwijze van risicobeheersing bij projecten en programma.

5.2 Risico's met gevolgen in tijd

Risico's met gevolgen in tijd voor het programma zijn die risico's uit de projecten die niet opgevangen kunnen worden in de afgesproken buffers van het project, waardoor deze gevolgen kunnen hebben voor de verwachte opleverdatum van een of meerdere projecten en daarmee voor het programma. De voornaamste risico's met gevolgen in tijd doen zich voor bij een aantal van de grote, complexe projecten die zich op het voor het programma kritieke tijdspad bevinden. Deze toprisico's zijn weergegeven in tabel 5. De omvang van de risico's wordt uitgedrukt in het aantal projecten waarbij het risico zich kan voordoen met daarbij de mogelijke vertraging in maanden per project. Het risicoprofiel van het programma neemt af naar mate het programma vordert. Daarom wordt een top 3 gerapporteerd. Deze keuze is gemaakt doordat het aantal 'grote' risico's op programmaniveau is afgenomen en de top 3 'grootste risico's' de risico's van het programma voldoende dekt. Er zijn geen nieuwe risico's in deze verslagperiode vastgelegd.

Tabel 5

Toprisico's binnen het programma met gevolgen in tijd

Risico's met gevolgen in tijd	Aantal projecten / vertraging
Grootschalig herstel van de dijk noodzakelijk	2 projecten 18-24 maanden
Vertraging vaststelling Projectplan Waterwet	1 project 12 maanden
Projectplan Waterwet blijkt niet Raad van State-proof te zijn en/of dient aangepast te worden	3 projecten 6-12 maanden

De top risico's met gevolgen in tijd worden nu toegelicht:

- *Grootschalig herstel van de dijk noodzakelijk*

Dit risico speelt bij twee projecten. Bij het project Waddenzeedijk Friese kust is Elastocoast verwerkt op de dijk. Gebleken is dat stenen van Elastocoast op diverse plekken loslaten, waardoor de beoogde 50 jaar levensduur niet wordt behaald. Nadere onderzoeken lopen en zijn nodig voor het bepalen van een oplossende uitvoeringsmethode. Dit zou ook een wijziging op het Projectplan Waterwet kunnen betekenen.

Bij een deeltraject van het project Eemdijk en Zuidelijke Randmeren is Thermisch Gereinigde Grond (TGG) als ophoogmateriaal toegepast. Na voltooiing van de dijkversterking is gebleken is dat er ontoelaatbare verontreiniging (gehalten van zouten en zware metalen boven de interventiewaarden) van het grond- en/of oppervlaktewater is optreden. Dit is het enige HWBP-2 project waar dit issue speelt. Het waterschap heeft om die reden de oplevering van de dijk door de aannemer niet geaccepteerd. De gevolgen hiervan voor zowel planning als budget worden in kaart gebracht. Het is niet ondenkbaar dat de in het werk gebrachte TGG volledig verwijderd moet worden.

Het programmabureau HWBP-2 ondersteunt de beheerders met specialistische kennis bij de afhandeling van de bovenstaande zaken. In de komende verslagperiode zal er meer duidelijkheid komen over de oplossingsrichtingen, deze zijn afhankelijk van een partijkeuring ten behoeve van het al dan niet verstrekken van een 'niet reinigbaarverklaring'. Vooralsnog is er op programmaniveau hiervoor een risicoreservering opgenomen, gebaseerd op een ruwe inschatting.

- *Vaststelling Projectplan Waterwet*

Na vaststelling door Bestuur HHNK in juli 2017 en provincie van Noord-Holland in november 2017 is het ontwerp Projectplan Waterwet (OPPW) Markermeerdijken in december 2017 ter visie gelegd. Het meest zuidelijk gelegen traject (Durgerdam) is hierin niet opgenomen, zodat eerst het participatieproces zorgvuldig kan worden voortgezet.

Na de zomer 2018 wordt voor dat deel een separate OPPW procedure gestart om tot vaststelling door de provincie Noord Holland te komen. Daarna kan de realisatie naar verwachting medio 2019 ook voor Durgerdam worden gestart.

- *Projectplan Waterwet blijkt niet Raad van State proof te zijn en/of dient aangepast te worden*

Het risico dat het projectplan Waterwet niet of niet in zijn geheel onherroepelijk wordt, leidt tot aanzienlijke vertraging in projecten omdat de ruimtelijke ordeningsprocedures veelal op het kritieke pad van de projecten liggen. Dit risico kan ontstaan door kwalitatief onvoldoende producten vanuit het planproces en bezwaren vanuit de omgeving.

Het programmabureau HWBP-2 neemt dit risico mee bij toetsing van mijlpalen en zet waar nodig specialistische kennis in bij beheerders ter beperking van dit risico.

5.3 Risico's met gevolgen in geld

Risico's met gevolgen in geld voor het programma zijn die risico's uit de projecten welke niet opgevangen kunnen worden binnen de raming van het project waardoor deze risico's kostenconsequenties kunnen hebben voor het programma. De voornaamste risico's met gevolgen in geld zijn weergegeven in tabel 6.

De omvang van de risico's wordt uitgedrukt in het aantal projecten waarbij het risico zich kan voordoen met daarbij de totale verwachtingswaarde van de gevolgen in geld voor het programma. Eén toprisico voor geld vormt ook een toprisico voor tijd.

Tabel 6

Toprisico's binnen het programma met gevolgen in geld

Risico's met gevolgen in geld	Aantal projecten / verwachtingswaarde gevolgen in geld
Grootschalig herstel van de dijk noodzakelijk	2 projecten € 28 miljoen
Bij beschikking blijkt project duurder dan in een eerder contactmoment was vastgesteld	1 project € 10 miljoen
Onvoldoende duidelijkheid in contractafspraken met ON inzake grondgebruik	1 project € 5 miljoen

Het risico '*Risicoreservering sluit niet meer aan bij het actuele risicoprofiel*' en het risico '*Meer nadeelcompensatie en planschade dan was voorzien*' zijn in deze verslagperiode buiten de top 3 gevallen.

Grootschalig herstel van de dijk noodzakelijk

Zie paragraaf 5.2 voor de toelichting van het risico.

Bij beschikking blijkt project duurder dan in een eerder contactmoment was vastgesteld.

In één van de projecten spelen inpassingsvraagstukken en de bijbehorende vertraging, waarbij het een risico is dat daarvoor extra kosten gemaakt kunnen worden.

Onvoldoende duidelijkheid in contractafspraken met ON inzake grondgebruik

In een van de opgeleverde projecten is sprake van een juridisch dispuut over de contractuele eisen. Het door de beheerder opgebouwde dossier is sterk en de kans dat het dispuut tot financiële consequenties leidt wordt laag ingeschat. Wel zijn de eventuele gevolgen bij ongelijk behoorlijk. Daarom wordt er specifieke aandacht aan de situatie gegeven en is het als programmarisico opgenomen. Het programmabureau HWBP-2 stimuleert kennisuitwisseling tussen de beheerders en ondersteunt de beheerders met specialistische kennis bij de afhandeling van claims zodat claims zorgvuldig en zonder onnodige meerkosten kunnen worden afgehandeld.

5.4 Algemeen beeld op programmaniveau

Risicoreservering op programmaniveau

De financiële omvang van de risico's bedraagt € 109 miljoen en bestaat voor € 49 miljoen uit benoemde risico's en voor € 60 miljoen uit onbenoemde risico's.

De financiële omvang van de benoemde risico's is in de verslagperiode met € 6 miljoen gestegen. Inhoudelijk zijn de (mutaties in de) risico's toegelicht in paragraaf 5.3

De financiële waarde van onbenoemde risico's is in de verslagperiode gelijk gebleven als gevolg van het ongewijzigde totaal van de projectramingen van de lopende projecten en de raming van de programmakosten. De waarde van de onbenoemde risico's is 5% van dit totaal.

Tabel 7

Financiële waarde risico's op programmaniveau, weergegeven in miljoen euro

	VGR-12 30-06-2017	VGR-13 31-12-2017	Mutaties verslagperiode	VGR-14 30-06-2018
Benoemde risico's op programmaniveau	32	43	+6	49
'Project risicoreservering sluit niet (meer) aan bij het actuele risicoprofiel van het project'	5	0	0	0
'Onvoldoende duidelijkheid in contractafspraken met ON inzake grondgebruik'	0	5	0	5
'Raming bij C3b valt hoger uit dan de eerder vastgestelde raming'	0	10	0	10
'Meer nadeelcompensatie en planschade dan voorzien'	4	4	0	4
'Grootschalig herstel van de dijk noodzakelijk	21	22	6	28
Diverse risico's	2	2	0	2
Onbenoemde risico's programmaniveau	65	60	0	60
Financiële verwachtingswaarde risico's op programmaniveau	97	103	+6	109

Exogene risico's voor het programma

Het programma kent ook exogene risico's. Dit zijn risico's die buiten de scope (opdracht) van het programma vallen, maar wel gevolgen kunnen hebben voor de kosten of de planning van het programma. Een exogeen risico betreft de nieuwe normering. Doordat de nieuwe normering nog niet volledig is uitgewerkt, is nog onbekend welke gevolgen dit heeft op het uitwerken van het ontwerp voor project welke in zich nog in planfase bevindt.

Een exogeen risico is de doorontwikkeling van methodiek 'Bewezen Sterkte'. Deze ontwikkeling wekt bij belanghebbenden verwachtingen die toepassing in het project (ontwikkellocaties) overstijgen. Doordat het ontwerp projectplan waterwet bij project Markermeerdijk Hoorn – Edam – Amsterdam niet is vastgesteld kan 'Bewezen Sterkte' hierop invloed hebben. Naar alle verwachting zal er in oktober 2018 een besluit worden genomen door GS waarmee duidelijkheid komt over de definitieve opgave en de daarbij behorende raming. Daarmee worden op dat moment de hierboven genoemde twee risico's geactualiseerd.

6.1

Programmabudget

In de verslagperiode bedraagt het beschikbare budget op 30 juni 2018 € 2.637,9 miljoen euro. Tabel 8 geeft de budgetreeks aan. In verslagperiode zijn geen budgetmutaties doorgevoerd.

Tabel 8

Budgetreeks in de rijksbegroting, weergegeven in miljoen euro
Prijspeil 1-1-2017

	Totaal	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VGR-12 30-06-2017	2.707,4	1.624,2	223,5	222,5	153,3	116,2	43,9	72,2	251,6
VGR-13 31-12-2017	2.637,9	1.624,2	155,8	283,1	160,5	138,4	23,0	134,7	118,2
VGR-14 30-06-2018	2.637,9	1.624,2	155,8	283,1	160,5	138,4	23,0	134,7	118,2
Verwerking terugbetaling voorschotten *)	8,3	6,8	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bijdragen Provincie	2,9	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
VGR-14 30-06-2018	2.649,1	1.631,0	160,2	283,1	160,5	138,4	23,0	134,7	118,2

*) Conform de begrotingsregels worden terugbetalingen van verstrekte voorschotten bruto verantwoord ofwel als ontvangst en hogere uitgaven verantwoord. Bij 1^e suppletoire wet 2016 is een terugbetaling als hogere ontvangst verantwoord en als hoger uitgavenbudget aan HWBP-2 toegevoegd. Daarnaast zijner nog te ontvangen eindafrekeningen in 2016 afgewikkeld die in 2017 zijn verwerkt. Het uitgavenbudget voor HWBP-2 bedraagt daarmee € 2.649,1 miljoen. Gesaldeerd met de ontvangsten bedragen de kosten voor HWBP-2 € 2.637,9 miljoen.

Tabel 9 geeft inzicht in de gebudgetteerde ontvangsten van de waterschappen voor de financiering van het HWBP-2. Deze ontvangsten bedragen in totaal € 1.024,9 miljoen.

Tabel 9

Ontvangsten van de waterschappen t.b.v. budget HWBP-2, weergegeven in miljoen euro
Prijspeil 1-1-2017

	Totaal	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VGR-12 30-06-2017	1.021,0	687,6	159,1	115,1	4,4	54,6	0,2	0,0	0,0
VGR-13 31-12-2017	1.021,0	687,6	159,1	115,1	4,4	54,6	0,2	0,0	0,0
VGR-14 30-06-2018	1.024,9	687,6	159,1	118,3	4,5	55,2	0,2	0,0	0,0

Tabel 10 geeft een overzicht van de gerealiseerde ontvangsten van de waterschappen, conform de afspraken uit het Bestuursakkoord Water. Van de bijdrage van de waterschappen van € 118,3 miljoen is in verslagperiode € 62,7 miljoen ontvangen.

Tabel 10

Cumulatieve ontvangsten waterschappen, weergegeven in miljoen euro

	t/m VGR-12 30-06-2017	t/m VGR-13 31-12-2017	Mutaties verslagperiode	t/m VGR-14 30-06-2018
Ontvangsten	835,8	846,7	62,7	909,4

6.2

Programmaraming

De programmaraming bestaat uit het totaal van de gerealiseerde en de nog te realiseren kosten voor het HWBP-2. De raming is samengesteld uit de door de beheerders opgestelde projectprognoses, de kosten voor het programmabureau HWBP-2 (overige projectkosten) en het programma onvoorzien. Gegeven de op dit moment geldende inzichten wordt de omvang van de programma-onvoorzien als voldoende geacht.

De programmaraming is in de verslagperiode per saldo met € 10 miljoen toegenomen en bedraagt op 30 juni 2018 € 2.675 miljoen. Deze netto toename komt voort uit het saldo van wijzigingen in projectramingen en door de actualisatie van programmarisico's.

Binnen de programmaraming bedraagt de totale omvang van de onvoorziene kosten 251 miljoen euro, bestaande uit € 142 miljoen onvoorzien op projectniveau en € 109 miljoen onvoorzien op programmaniveau. In tabel 11 is de opbouw van de programmaraming weergegeven. De mutaties zijn verderop toegelicht.

Tabel 11

Programmaraming,
weergegeven als
verwachtingswaarde
in miljoen euro
Prijspeil 1-1-2017

	VGR-12 30-06-2017	VGR-13 31-12-2017	Mutaties verslagperiode	VGR-14 30-06-2018
Subtotaal	2.539	2.517	+4	2.521
projectramingen				
Project voorzien	2.359	2.375	+4	2.379
Project onvoorzien	180	142	0	142
Overige projectkosten	45	45	0	45
Programma onvoorzien	97	103	+6	109
Totaal HWBP-2	2.681	2.665	+10	2.675

Op basis van de doorrekening van de programmaraming is de verwachting dat de bandbreedte van de uitgaven tussen € 2,5 miljard en € 2,7 miljard ligt.

Overige projectkosten

Deze kosten bestaan uit de gerealiseerde kosten tot en met 30 juni 2018 en een door het programmabureau HWBP-2 opgestelde raming van de verwachte programmabureaukosten over de periode tot en met 2021. De raming van deze kosten is in de verslagperiode niet gewijzigd en bedraagt € 45 miljoen.

Programma onvoorzien

In de verslagperiode is de financiële verwachtingswaarde met € 6 miljoen toegenomen tot een totale risicoreservering op programmaniveau van € 109 miljoen. Dit is in paragraaf 5.4 toegelicht.

Projectramingen

Het totaal van de projectramingen is in de verslagperiode met € 4 miljoen toegenomen tot een bedrag van € 2.521 miljoen. Een onderverdeling van de projectkosten naar projectfase is weergegeven in tabel 12.

Tabel 12

Projectkosten per
projectfase, weergegeven
in miljoen euro
Prijspeil 1-1-2017

	VGR-12 30-06-2017	VGR-13 31-12-2017	Mutaties verslagperiode	VGR-14 30-06-2018
Subtotaal lopende projecten	1.249	1.148	+4	1.152
<i>Projecten in planstudie</i>	473	433	0	433
<i>Projecten in realisatie</i>	776	715	+4	719
Gerealiseerde projecten	1.290	1.369	0	1.369
Totaal projectramingen	2.539	2.517	+4	2.521

Tabel 13 bevat een onderverdeling van de projectkosten naar beheerders, zowel in de planstudiefase als in de realisatiefase.

Tabel 13

Raming van de projecten
in planstudiefase en
realisatiefase per
beheerder, weergegeven
in miljoen euro
Prijspeil 1-1-2017

	VGR-12 30-06-2017		VGR-13 31-12-2017		VGR-14 30-06-2018	
	aantal projecten	raming	aantal projecten	raming	aantal projecten	raming
Beheerder						
HH Hollands Noorderkwartier	4	657	3	658	3	658
WS Hollandse Delta	2	111	0	0	0	0
Overige beheerders en innovatiebijdrage	6	481	5	490	5	494
Lopende projecten	12	1.249	8	1.148	8	1.152
Gerealiseerde projecten	75	1.290	79	1.369	79	1.369
Totaal	87	2.539	87	2.517	87	2.521

Tabel 14

Projectkosten per type
bekostiging, weergegeven
in miljoen euro
Prijspeil 1-1-2017

	VGR-12 30-06-2017	VGR-13 31-12-2017	VGR-14 30-06-2018
Subsidieprojecten en innovatiebijdrage	1.754	1.731	1.735
Projecten Zwakke Schakels	605	601	601
Projecten Rijkswaterstaat	180	185	185
Totaal projectramingen	2.539	2.517	2.521

6.3

Kasreeks

Ten behoeve van de Rijksbegroting stelt het programmabureau HWBP-2 iedere verslagperiode een overzicht op van realisatie en prognose van verplichtingen en kasuitgaven voor het lopende jaar en de jaren daarna. De kasreeks is gebaseerd op gegevens van de beheerders die zijn beoordeeld door het programmabureau. In tabel 15 is deze kasreeks opgenomen.

Tabel 15

Kasreeks, weergegeven
in miljoen euro

	Totaal	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 e.v.
VGR-12 30-06-2017	2.681	1.627	156	287	142	152	85	87	145
VGR-13 31-12-2017	2.665	1.627	156	245	190	153	84	87	123
VGR-14 30-06-2018	2.675	1.627	156	215	213	158	90	75	141

6.4

Apparaatskosten Rijkswaterstaat

Om inzicht te geven in de integrale kosten van het HWBP-2 is in tabel 16 aangegeven hoeveel budget voor de interne RWS kosten in de begroting is opgenomen. Het budget van de interne kosten bedraagt per 30 juni 2017 in totaal € 32 miljoen. Dit bedrag is conform de afspraken met betrekking tot de bekostigingssystematiek van RWS niet opgenomen in de raming en het budget van het HWBP-2. Deze kosten zijn niet gewijzigd ten opzichte van de voorgaande verslagperiode.

Tabel 16

Apparaatskosten
Rijkswaterstaat,
weergegeven
in miljoen euro

	Totaal	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021
VGR-12 30-06-2017	32	24	2	2	2	2	0
VGR-13 31-12-2017	32	24	2	2	2	2	0
VGR-14 30-06-2018	32	24	2	2	2	2	0

6.5

Cumulatieve verplichtingen en uitgaven

Tabel 17 geeft een overzicht van de cumulatieve financiële verplichtingen die sinds de start van het programma tot en met 30 juni 2018 door het programma zijn aangegaan.

Tabel 17

Cumulatieve
verplichtingen, incl BTW,
weergegeven in miljoen
euro

	t/m VGR-12 30-06-2017	t/m VGR-13 31-12-2017	Mutaties verslagperiode	t/m VGR-14 30-06-2018
Verplichtingen	2.064	2.058	5	2.063

Op basis van de aangegane verplichtingen kunnen betalingen worden verricht. In de verslagperiode zijn voorschotten verleend op nieuwe en bestaande beschikkingen en hebben eindafrekeningen plaatsgevonden. Dit is in tabel 18 aangegeven. Het betreft de uitgaven die sinds de start van het programma tot en met 30 juni 2018 zijn gedaan.

Tabel 18

Cumulatieve uitgaven, incl
BTW, weergegeven in
miljoen euro

	t/m VGR-12 30-06-2017	t/m VGR-13 31-12-2017	Mutaties verslagperiode	t/m VGR-14 30-06-2018
Uitgaven	1.680	1.776	37	1.813

Bijlage werkwijze subsidieverlening door het rijk

Tijdens de zes jaarlijkse toetsingen van de primaire waterkeringen in het kader van de Waterwet onderzoeken de beheerders deze waterkeringen op verschillende faalmechanismen. Zodra in de eerste of tweede toetsronde werd geconstateerd dat een kering als gevolg van één faalmechanisme niet voldeed, werd de kering afgekeurd.

De beheerders zorgen voor het op sterkte brengen van de waterkering. Op basis van de Waterwet komen de maatregelen van het HWBP-2 in aanmerking voor subsidiëring door het rijk. Hiertoe toetst het rijk de maatregelen aan de subsidiecriteria robuust, sober en doelmatig. Op basis hiervan geeft het ministerie een voorlopige beschikking af die als grondslag dient voor de uitbetaling van voorlopige subsidies aan de beheerder. De hoogte van definitieve subsidie wordt op basis van nacalculatie door het rijk vastgesteld. Voor rechtmatige subsidieverstreking vindt een aantal van contactmomenten tussen beheerders en rijk plaats. Elk contactmoment wordt onderbouwd met kwantitatief en kwalitatief adequate documentatie.

Contactmoment 1 Startnotitie: dit contactmoment vindt plaats wanneer de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (voorheen Startnotitie MER) in concept is opgesteld. Bij dit contactmoment gaat het erom dat wordt vastgesteld dat de juiste ontwerpogave en de juiste uitgangspunten worden gehanteerd en of het palet aan principeoplossingen ook een oplossing bevat die later als sober, doelmatig en robuust aangemerkt kan worden. Het zoeken van de mogelijke oplossingen is een iteratief proces waarbij de effecten van alle varianten worden afgewogen. Indien er nog veel onzekere variabelen zijn kan in het proces vóór het vaststellen van het voorkeursalternatief nog sprake zijn van (sterk) variërende planningen en kostenramingen.

Contactmoment 2 Voorkeursalternatief: doel van dit contactmoment is om te bepalen welke ontwerpvarianten bestaan en hoe de afweging heeft plaatsgevonden die tot het voorkeursalternatief heeft geleid. Het rijk toetst of het voorkeursalternatief als sober, doelmatig en robuust aangemerkt kan worden. Indien ook andere belangen dan het veiligheidsbelang een plaats hebben gekregen in het voorkeursalternatief toetst het ministerie welk deel van de te maken kosten aan veiligheid is toe te rekenen en voor subsidie in aanmerking komt.

Contactmoment 3 Projectplan: bij dit contactmoment wordt het concept projectplan (voorheen: dijkversterkingsplan) getoetst op de criteria sober, doelmatig en robuust. Bij dit contactmoment wordt bepaald welk deel van de te maken kosten gerelateerd is aan de veiligheidsogave en derhalve voor subsidie in aanmerking komt. De toetsing vindt plaats voordat het projectplan de inspraakprocedure ingaat en de goedkeuringsprocedure van de provincie doorloopt. Nadat het projectplan door de provincie is goedgekeurd kan het waterschap een subsidieaanvraag indienen. Het ministerie geeft naar aanleiding van de subsidieaanvraag een voorlopige beschikking af die als grondslag dient voor de uitbetaling van voorlopige subsidies aan de beheerder.

Contactmoment 4 Voorbereiden aanbesteding: dit contactmoment dient om aan de hand van de opgestelde marktvraag dan wel het opgestelde bestek te bepalen welke aanbestedingsrisico's bestaan en welke maatregelen kunnen worden getroffen om deze te reduceren of voorkomen.

Contactmoment 5 Realisatie: tijdens de realisatie van projecten wordt door middel van rapportages en de jaarverantwoordingen de gerealiseerde en geplande voortgang gevolgd. Indien de realisatie daartoe aanleiding geeft, volgt een contactmoment 5 teneinde dreigende realisatie risico's te reduceren of voorkomen.

Contactmoment 6 Eindafrekening: zodra het project is afgerond, toont de beheerder aan dat de in het formeel goedgekeurde projectplan beschreven aanpassingen aan de hoogwaterkering zijn gerealiseerd en dat de waterkering aan de vigerende norm voldoet. Een eindafrekening wordt opgesteld waarbij de verstrekte voorlopige subsidies worden verrekend met de werkelijk gemaakte kosten. Ook wordt dan de subsidiebeschikking definitief vastgesteld.